

ԱՍՏՈՒԱԾ ՀՈԳԻ Է, ԼՈՅՍ Է, ՍԷՐ Է

Ցով. Դ.24, Ա. Ցով. Ա.1, Ա. Ցով. Դ.8, 18

Անբաւելի և Անպարփակ, Ամենատես և Ամէնուրէք Տէրը՝ Աստուած Ի՛նքն է: Պատմութեան սկիզբէն ի վեր, մարդ արարած եղած է աստուածապաշտ: Անաստուածութիւնը *atheism* սկսաւ 18-րդ Դարէն յետոյ: Հեթանոս կամ վայրենի կոչուած բոլոր մարդկային քաղաքակրթութիւնները հիմնուած են աստուածապաշտութեան՝ բնականօրէն անբացատրելի զօրութեան մը վրայ:

Աստուած, գերբնական և գերզգայական, ենթակայ չէ սահմանումի, բանական կամ զգայական ծանաչման, այլ Յայտնութիւնն է Իր Յիսուս Որդւոյն մարմնացեալ՝ Մարդեղութեամբ միայն:

Գտնել զԱստուած վերջնականապէս ու ամբողջապէս անհնարին է, իսկ չփնտռելը՝ կործանարար: Մարդկութիւնը աւելի շատ պէտք ունի Աստուծոյ, քան երկիրն ու միւս մոլորակները՝ Արեւի: Իմացականութիւնն ու կամքը մարդկային հոգւոյն վրայ կը նշմարեն լո՛յսը հզօր էակի մը, որ կ'իրագործէ մարդոց մէջ ծշմարիտը, բարին, օրինականը բացարձակ և անհուն կերպով, անիկա Աստուած է: Աստուած Բարեհաճ է չարերուն և ապերախտներուն հանդէպ: «Գթա՛ծ եղէք, ինչպէս որ ձեր Հայրը գթած է» ըսաւ Յիսուս:--Ղուկ. 2.35:

Սկզբնական շրջանին կրօնքի մէջ ընդունուած են բազմաթիւ աստուածներ որոնցմէ մէկը համարուած էր գերագոյն աստուած: Յոյներու մօտ՝ Զեւսը, իսկ Հայերու մօտ՝ Արամազդը: Նախնական մարդուն համար, Աստուած մարդակերպ էակ մըն էր, յետոյ Ան դարձաւ Հոգի, անհուն Զօրութիւն և ի վերջոյ բարեգութ Ողորմութիւն և Սէր՝ Յիսուս Որդւոյն յայտնութեամբ:

Ըստ Եզնիկ Կողբացիի, միակ և իրական էութիւնը Աստուած է, մշտնջենական, ոչինչով պայմանաւորուած, բայց ամէն ինչի պատճառ հանդիսացող էակը: Իդէալիստական փիլիսոփայութեան ըմբռնումով՝ մշտնջենաւոր է Իր տիեզերական զօրութիւնը, Ի՛նքն է նախապատճառը և նախասկիզբը ամէն բանի:

Եզիպտացիի կը պաշտէին արեգակը՝ Օզիրիս անունով որպէս աստուած: Պարսիկներու համար Որմիզդը բարի արարածներու աստուածն էր, իսկ Ահրիմանը չարերու: Հեփեստոսը յունաց դիցաբանութեան մէջ ճարտարարուեստի աստուածն էր, Աթենասը իմաստութեան աստուածուհին: Յունաց դիցաբանութեան մէջ, Զեւսը երկնքի և երկրի աստուածն էր, Պոսիդոնը Մովու, Պլուտոնը ստորերկրեայ աշխարհի:

Միաստուածեան կրօններու մէջ, ան ծանցցուած էր որպէս գերագոյն էակը, որ ստեղծած է երկինքն ու երկիրը և ամէն ինչ որ կայ, և կը խնամէ զանոնք: Եբրայեցիք եհովա կը կոչէին Զայն, Իսլամները՝ Ալլահ, Քրիստոնեաները՝ Հա՛յր Երկնաւոր: Այժմ անուանական քրիստոնեաները ուրանալով

իրենց Աստուածը կ'երկրպագեն դրամը, հեշտանքը և փառամոլութիւնը, ու կ'ըսեն. «Բնութիւն, դո՛ւն ես մեր աստուածը միայն Բեզի կը հնազանդինք...»:

Պօղոս Առաքեալ ներշնչման ու հոգեկան յափշտակութեան մը պահուն կ'ըսէ.

«Օ՛, ի՛նչ խորունկ են Աստուծոյ առատ ողորմութիւնը, իմաստութիւնն ու գիտութիւնը: Որքա՛ն անհնելի են անոր վճիռները, և անզննելի են անոր ծամբաները: Եւ իրապէս, "Ռ՞վ կրցաւ երբեք Տիրոջ միտքը կարդալ, Կամ ո՞վ երբեք խորհուրդ տուաւ անոր. որ փոխարէնը առնելիք ըլլայ անկէ": Որովհետեւ ամէն ինչ իրմէ է, իրմով և իրեն համար գոյութիւն ունի: Յաւէտ փա՛ռք Իրեն: Ամէն»--Հռոմ. ԺԱ.33-36:

Աստուած մէկ է իր իսկութեամբ և բնութեամբ և բազում իր յատկանիշներով և հանգամանքներով: Աստուած գիտականօրէն ապացուցանելի չէ, որովհետեւ վերանցական է transcendent. Աստուած տարրեղէն կերպարանք չընդունիր և մարմնի՝ աչքի տեսողութեան չի ենթարկուիր: Ոչ միայն ձեռքով չի շօշափուիր, այլ մտքով ալ չվերլուծուիր, իսկ եթէ ինք կամենայ կը ծանցցուի իր արժանաւոր հաւատացեալներէն: Աստուածորդի Յիսուս, սապէս յայտնաբանած է Հա՛յրը, ըսելով.

«Ամէն ինչ տրուեցաւ ինծի իմ Հօրմէս. և ոչ ոք կը ծանչնայ Որդին, եթէ ոչ՝ Հայրը. և ոչ ոք կը ծանչնայ Հայրը, եթէ ոչ՝ Որդին, և ան՝ որուն ուզէ յայտնել Որդին»

Մատ. ԺԱ.25-27:

Գոյացութիւններու իսկութիւնը անխուզարկելի է: Նիւթ ըստած բանին իսկութիւնը անխորաչափելի է: Տիեզերքի իրականութեանց իսկութիւնը հասկնալու համար, երբ չափէն աւելի մօտենանք, մայր բնութիւնը կ'արգիլէ:

1. Երեւոյթները որոշ հեռաւորութենէ մը դիտելու ենք:

2. Բանի ստեղծագործութեան ստեղնաշարին վրայ բարձրանանք, գործօն սկզբունքն ու տիրապետող երեւոյթը հետզհետէ որպէս լո՛յս կ'երեւի:

Սրբութիւնը ո՛չ թէ Աստուծոյ ստորոգելիներէն մին պարտ է ծանչնալ, այլ՝ խորագո՛յն իսկութիւնն է Աստուծոյ: Հայ Պատարագամատոյցը կը սկսի.

«Խորհուրդ Խորին, անհաս անսկիզբ»:

Ոհ, ի՞նչ հիաստանք Արարիչ է Աստուած:

1. Տիեզերք մը ուր 100 միլիար ծիր կաթիններ (galaxy), որոնց իւրաքանչիւրը կը պարունակէ աւելի քան 100 միլիար աստղ, որոնք կը յայտնացուցանեն ստեղծագործ զօրութիւնը անճառելի Արարիչին:
2. Մարդկային ուղեղը 3.3 Լճ. կշռող հիստուածքի զանգուած մը կը ներկայացնէ, որ 50-100 միլիար ջղաբջիջներ neurons ունի, որոնց իւրաքանչիւրը

10,000 օդակներով շղթայուած են իրարու: Միթէ ասոնք ապացոյց մը չե՞ն իմաստալից և արարչագործ Զօրութեան մը գոյութեան:

Հակառակ այդ բոլորին, Աստուած անանուն Մէկը չէ: Աստուած, "անիկա" մը, "անոնք" մը, "թաղեցի" մը չէ՛, այլ *Բարեկամ* մըն է, որ Անուն ունի ու Անոր հետ կրնանք յարաբերիլ: Աղօթքը կը սկսի երբ այդ Ամենակալը և Հեռաւորը կը դառնայ Մերձաւոր և հետը կը խօսինք որպէս *Հայր երկնաւորը*, "Դուն"-ով եզակի, ու ոչ յոգնակի:

Պայծառ երկնակամար մը կը յիշեցնէ մեզի, թէ Արարիչ Աստուած իրապէս, ստուգապէս և անհամեմատօրէն տարբեր է արարչագործ ստեղծագործութենէն: Ինչպէս փայլատակող աստղ մը հակադրութիւնն է իր խաւար շրջապատ միջոցին, նոյնպէս է նաեւ աստուածային Լոյսը մարդու մտքին:

Մարդկային մօտեցումը առ Աստուած պարտ է ըլլալ խո՛ր ու ծնրադիր յարգանքօք ու խոնարհութեամբ: Աստուածաբանակա՛ն խորհրդաբանութենէ յետոյ իսկ, մեր ընելիքը՝ միա՛յն դպչիլ է Անոր հագուստի փղանցփին... : Մեր մտային և հոգեկան ձեռքը շատ կարճ է Զինք ողջագուրելու: *«Իրմով է որ կ'ապրինք, կը շարժինք և կանք»* կ'ըսէ Պօղոս առաքեալ Աթէնքի մէջ Արիստագոսի իմաստասէրներուն--Գործք. ԺԷ. 28:

Մեր Տէրը Յիսուս ըսաւ.

«Հոգի է Աստուած, և անոր երկրպագողները պէտք է հոգիով և ճշմարտութեամբ երկրպագութիւն ընեն»:

--Յով. Դ.26:

"Հոգի" բառը կը նշանակէ ու կը յայտնաբանէ այդ անտեսանելի գործօն Զօրոյթը, որ կը շարժէ մարդկային, ընկերային, մշակութային, գաղափարական և բաղաձայնական ընթացքը, ըմբռնումը և կամեցողութիւնը: Հոգի Աստուած կը գերազանցէ՝ նիւթին ներկայութեան: Ոգին որեւէ կապակցութիւն կամ յարում ունենալու չէ նիւթականին կամ "ես"ին հետ: Յիսուս ըսաւ իր աշակերտներուն.

«Եթէ մէկը ուզէ ինծի հետեւիլ՝ թող ուրանայ իր անձը, առնէ իր խաչը և ետեւէս գայ»--Մատթ. ԺԶ.24, Մարկ. Ը.34, Ղուկ. Թ.23

Աստուծոյ Հոգւոյն կարեւորութիւնը անոր աստուածաբանական յատկանիշները չեն, այլ Անոր *դե՛րք* մեր կեանքին մէջ: Մարդ արարած մարմին և հոգի է, սակայն իրապէս մէկ է: Մարդկային մարմինն ու հոգին Աստուծոյ բարի կամքին արտայայտութիւնն են: "Հոգի" բառը կ'ակնարկէ մարդկային կեանքին և անոր ընդհանուր անձնաւորութեան: "Հոգի" նաեւ կ'ակնարկէ մարդու ներքին սկզբունքը և համոզումը:

Աստուած տիեզերքի մշտահոս կեանքին Աղբիւրն է, ու մարդը Անոր շունչէն անմահական կեանքի կայծ մը՝ անձնաւորութիւն մը ընդունած է: Տիեզերքի մէջ ամէն ինչ Անով կը ծնի ինչպէս որ բնութեան ծոցին մէջ,

գարնան, նոյնպէս մարդկային կեանքը կը վերակենցաղի Յիսուսի Յարութեան շնորհիւ: Աստուած Հեղինակն ու Ակնադրիւնն է համայն տիեզերքին, ծայրագոյն գիտակցութեան ու ամբողջական զօրութիւններուն: Երջանակի մը նման որուն կեդրոնը ամէն տեղ է, ու անոր շրջագիծն ալ ամէն տեղ:

Արարիչ Աստուած բոլոր գոյերէն ու արարածներէն գերիվեր է: Աստուած խորհուրդ խորին է՝ անհաս և անսկիզբ: Կարելի չէ Աստուծոյ որեւէ գոյացական մասնիկ կամ յատկանիշ վերագրել: Աստուած Խօսք է, բայց այդ Խօսքը որչափ զուգահեռ է մարդկային խօսքին ու ըմբռնումին, անճառելի է, ուստի կարելի չէ նմանը Աստուծոյ վերագրել: Այո՛, կարելի չէ նոյնիսկ Աստուծոյ մասին ըսել՝ Ան գոյ է: Որովհետեւ իւրաքանչիւր գոյութիւն նիւթին գոյացութեան և պատահարներու, այսինքն՝ որակի, քանակի, չափի, գոյնի, ձեւի, համի, հոգիի յարաբերութեանց մէջ է, որ կ'ըմբռնենք ու կ'իմանանք, որպէս մարդկային արարածներ, մինչդեռ Աստուած գերիվեր է այս բոլորէն:

Ռայնհոլտ Նիկիպոր, Աստուծոյ վրայ դրաւ իր վստահութիւնը, որ աշխարհէն անդին է, սակայն գործօն պատմութեան մէջ: Անոր սէրն ու ներողամտութիւնը կ'ազնուացնէ ու կը բարձրացնէ մարդկային ապրումը և Անոր յուսադրիչ խոստումը կ'ազատէ մարդը հիասթափութենէ: Այսպիսի յոյս մը կուգայ մի միայն Աստուծոյ վերջնական յաղթութեան հաւատէն:

Աստուածաշունչը ցոյց կու տայ, թէ Աստուած «անմատչելի լոյսի մէջ կը բնակի», և «մարդոցմէ ոչ ոք տեսած է և ոչ ոք կրնայ տեսնել Ձայն»--Ա. Տիմ. 6.16:

«Այդ յայտնութիւնը իր ատենին պիտի կատարէ Աստուած ինք, ան՝ որ երանելին է և միակ հօգորը, Թագաւորներու Թագաւորը և տէրերու Տէրը, միակը՝ որ անմահ է. Ան՝ որ անմատչելի լոյսին մէջ կը բնակի. և ոչ ոք կրնայ տեսնել Ձայն: Յաւիտեան Անո՛րն են պատիւն ու զօրութիւնը: Ամէն»--Պօղոս առաքեալ:

Ահա թէ ինչո՞ւ յաճախ Աստուած կը պատկերանայ լոյսի փայլատակումով: Արարիչ Աստուած ոչ միայն նիւթին ստեղծիչն է ոչինչէն, այլ Ան շնչաւորող, ձեւաւորող, կարգաւորող բացարձակ Ոգին է և Սկզբունքը:

"Աստուած" անունը կը բխի Անոր **"արարիչ"** իմաստէն:

"Տէր" անունը կու տանք Աստուծոյ մեզ սիրած ըլլալուն համար:

Աստուած ո՛չ թէ որեւէ տեղ է Ան, այլ Ի՛նքն է տեղը (Վայրը, Միջոցը): Ոչ թէ որեւէ ժամանակ գտանելի է Ան, այլ Ի՛նքն է ժամանակը և ժամանակներու գոյացութիւնը: Աստուած անժամանակ է, իսկ երբ կամեցաւ ստեղծել արարածները, սկիզբ ու վերջ դրաւ անոնց կեանքին (զանոնք մահկանացու ստեղծեց): Մարդ արարածներուն շնորհուած ազատ կամքը, ա՛յդ աստուա-

ծային մասնիկը մարդ էակի մէջ, պարտ էր ապացուցուի՛լ, նախ քան որ մարդ էակ արժանանայ յաւիտենական կեանքի--Յով. Ա.10-12

Աստուած *անբան* աշխարհը հոգացած է իր հրաշագեղ հոգածութեամբ, որքա՛ն անելի Ան պիտի հոգայ իր *բանաւոր* ստեղծագործութիւնը (մարդ էակը) և ցոյց պիտի տայ իր սէրն ու գթութիւնը որպէս Հայր երկնաւոր: Ինչպէս որ Աստուած ստեղծեց աշխարհը իր իրագործող Խօսքով, նոյնպէս ալ Յիսուս ծնաւ կոյս Մարիամէ Անոր անհասանելի Խօսքովը: Որովհետեւ մարդը անկարող էր տեսնել անտեսանելին՝ զԱստուած, ու մերձեանալ Անմերձեանալիին, ԱստուածՈրդին մարդացաւ (եղաւ Մարմին) որպէսզի մենք ալ հաւատալով Անոր, ըլլանք Աստուծոյ որդիներ: Մարդ էակի գոյութեան նպատակը *նմանի՛լ* է Աստուծոյ:

Աստուածային ստեղծագործ Սէրը, (Յիսուս) ինչպէս որ խոնարհեցաւ (իջաւ) աշխարհ պարզեւելու սէր և իմացական կեանք մարդ արարածին, մարդ՝ ի՛նք եւս բարձրանալու է դէպի տիեզերական Սէր և Կեանք ուր պիտի գտնէ իր Արարիչը և Տէրը: Աստուած ոչ միայն ինքզինք բացատրեց մարդուն. այլ՝ *հաղորդակի՛ց* եղաւ անոր: Ս. Գրիգոր Նարեկացին, ներշնչումի և հոգեկան յափշտակութեան մէջ կը գրէ, ըսելով իր արիւնակիցներուն.

**«Ձի դու միայն ես երկնքում անճառ և երկրում՝ անգնին,
Գոյութեան տարրերի մէջ և աշխարհի բոլոր ծագերում,
Սկիզբն ամէն ինչի, և ամէն ինչի մէջ՝ ամբողջ լրումով»:**

ՐԱՆ ԽԱ.

Առանց Աստուծոյ ոչինչ կրնայ ընել մարդ, բայց առանց մարդուն ոչինչ կ'ուզէ ընել Աստուած: Մէկը *կարենալու* խնդիր է, իսկ միւսը *կամենալու*: Աստուած կ'ուզէ որ համագործակցինք իրեն հետ, և հրաւիրենք Ձինք մեր կեանքին մէջ: Աւելի խորապէս կարելի է երեւակայել զԱստուած, քան բացատրել Ձինք, և ալ անելի իրապէս գոյ է Ան, քան թէ կրնանք երեւակայել Ձինք:

Թէեւ Աստուած Սէ՛ր է, սակայն սէրը Աստուած չէ՛ Յիսուս Քրիստոսի ըմբռնումով: Ինչպէս որ Աստուած մէ՛կ է, սակայն մէկութիւն մը Աստուած չէ: Աստուած *անանձնականութիւն* չէ՛, կոյր զօրութիւն մը, մեծութիւն մը և գիտութիւն մը չէ՛: Յիսուսի շրթներուն վրայ Աստուած գերազանցապէս ու վեհափառօրէն *Հայրութիւն* է, որ կը զբաղի նոյնիսկ պարզ ծնճողկներով: Միայն Աստուած է որ սիրուելու է՝ հոգւով, սրտով, մտքով և բոլոր զօրութեամբ, իսկ *դրացիին* սէրը կը հաւասարի ենթակային անձին: Աստուած ինչու կը սիրէ մեղաւորները: Ան կը սիրէ, ո՛չ որովհետեւ մենք մեղաւոր ենք, այլ որովհետեւ Աստուած Սէր է: Քրիստոսով՝ Աստուած կը թափանցէ մարդկային իրականութեան ու կը յայտնացուցանէ իր սէրն ու ողորմութիւնը: Աստուած ինքնաբացայայտման յայտնութիւնն է, կարելի՞ է որ առաջին

դարէն յետոյ դադրի ինքզինք յայտնելէ: Դէպի Աստուած կան բազմաթիւ և զանազան ճամբաներ, գլխաւոր ճամբան դէպի Աստուած, Աստուած ինքն է: Պոստայականութեան մէջ չկայ Աստուած, չկայ գերբնական Ուժ, չկայ Արարիչ, չկայ արտաբին Փրկչի գաղափարը: Աստուած եղած էր շունչ, եղած էր ձայն, եղած էր երեսում: Քրիստոսով՝ Անոր Մարդեղութեամբ, Ան եղաւ Մարմին: Յիսուս Քրիստոս ոչ ուսմունք է, ոչ տեսութիւն, այլ Ան իր ապրումով բացայայտեց Աստուած անիմանալին:

**«Խորագոյն վիշտի և յուսախաբութեան մէջ, կայ յոյս
և ահագնազօր ցաւի ու տառապանքի մէջ երբ տիեզերք
յանկարծ կործանի, և ամայանայ, կայ Աստուած»:**

Երբ կ'ըսենք Աստուած սէր է, այդ կը նշանակէ թէ, Ան ճառագայթում, Լուսաւորում, Անձնանուիրում և Մառայութիւն է: Տիեզերքի ստեղծագործութեան ոյժը Սէ'րն է: Մարդու կեանքի երջանկութեան աղբիւրը Սէ'րն է: «Սէրը կ'արտայայտուի կեանքով ու գործով, ծառայութեամբ ու բարիքով կը մարմնանայ և, ի հարկին, խաչով կը կնքուի»--Գրեգորի Ա. Կաթողիկոս: Սէր բառը չէ եղած *Բարոգուելու* համար, այլ՝ *կիրարկուելու* մեր կեանքի բոլոր շրջաններուն: Եթէ սիրենք մեր թշնամին՝ իր հոգին մեզի աւելի յստակ պիտի ըլլայ և որքան աւելի թափանցենք անոր մէջ, այնքան աւելի պիտի տեսնենք թէ իրաւունք ունի ան մեր գութին և մեր սիրոյն:

**Յիսուս Քրիստոս Լոյսն է բանականութեան, Յոյսն
է Հոգւոյ, և սէրը անհունօրէն ջերմ սրտի մը:**

Լոյսի հիմնական մեծութիւններէն մէկը, բնութագրումն է տեսանելի ճառագայթման աղբիւրը՝ Աստուծոյ: Աստուած նախ կը ցուցունէ իր լոյսը, ապա այդ լոյսին ընդմէջ ինքզինքը: Քրիստոնէութիւնը հայ ժողովուրդին աչքին լոյս է, ուստի անոր մատակարարը "Լուսաւորիչ": "Աստուած մատակարարած է իր շնորհները թէ՛ հրեաներուն և թէ՛ հայերուն, մէկուն տասը պատուիրաններ տալով, միւսին՝ երեսունըվեց երկաթագրեր"--Կորին:

Հայը երգած է աստուածալոյս շարականները ցուացնելով զԱստուած.

«Լոյս,

Արարիչ Լուսոյ,

Առաջին Լոյս

Բնակեալդ ի Լոյս անմատոյց,

Ի ծագել Լուսոյ առաւօտուս

Մագեալ ի հոգիս մեր

Չլոյս Բո իմանալի»--Ս. Ներսէս Ծնորհալի

Մարդու յոգնած մարմինը կազդոյր կը փնտռէ, իսկ հոգին լոյս: Առաքելներու կեանքը համակ, եղաւ զրկանք ու տառապանք, նուիրում, պայքար ու նահատակութիւն որպէսզի չկորսնչի յաւերժութեան Լոյսը՝ Յիսուս Քրիստոս: «Աստուած դեռ նոր Լոյս ունի ծագեցնելիք իր Սուրբ Խօսքին»--Երեց Ռօպինսոն: Նոր Լոյս և յայտնութիւն կ'որոնէ սպասող մարդկութիւնը: Աստուած ըսաւ. "Թող Լոյս ըլլայ": Տիեզերք լուսաւորուեցաւ, բայց մարդոց սրտերը ոչ: "Խաւարէն թող լոյս ծագի" եղաւ յաջորդ հրամանը, և ծագեցաւ մեր սրտերուն մէջ ալ Աստուծոյ փառքի գիտութեան Լոյսը: Աստուածային Լոյսը խաւարէն՝ լոյս, մահէն՝ կեանք, ապականութենէն անապականութիւն և անգիտութենէն դէպի Իր Ճշմարիտ գիտութիւնը առաջնորդեց մարդկութիւնը:

Ինչ որ է արեւը բնութեան համար, նոյնն է Յիսուս մարդոց հոգիներուն համար: Անարժէք նկատուածը Յիսուսի՝ լոյսով, կ'արժէքաւորուի, աննշան կարծուածը՝ Անով նշանակութիւն կը ստանայ: Կեանքը լոյսի և խաւարի պայքարն է, Բարիի ու չարի կռիւն է: Լոյսի ու խաւարի պայքարին մէջ, լոյսի յաղթութիւնը աներկբայելի է: Խաւարը Լոյսին դիմաց կը փախչի:

«Լոյս, Արարիչ լուսոյ, Առաջին լոյս»:

«Լոյս, իմանալի լոյս»:

«Առաւօտ լուսոյ, Արեգակն արդար, առ իս լոյս ծագեա»:

Առաջին Բրիստոնեաները ապրեցան Յիսուսի լոյսով, և իրենց կեանքին օրինակը վարակիչ դարձաւ: Խօսքէ աւելի, Բրիստոնեաները եղաւ ապրուած կեանք՝ իրականութիւն և ոչ միայն դաւանանք ու հաւատամք: Անոնց կեանքը համակ եղաւ ծառայութիւն և նուիրում: Ինչո՞ւ անոնց կեանքին օրինակը եղաւ վարակիչ: Որովհետեւ անոնց "հաւատոյ հանգանակը" Յիսուսի Խօսքերն էին, զորս պատուիրեց Իրեն հետեւող Բաշխրուն ըսելով.

«Եթէ դուք զիրար սիրէք՝ առով ամէնքը պիտի գիտնան թէ դուք իմ աշակերտներս էք»--Յով. ԺԳ.35:

Եկեղեցական "հայրեր" մոռնալով կամ անտեսելով Յիսուս Քրիստոսի ճառագայթող վերոյիշեալ պատուէր՝ Հաւատոյ Հանգանակը, Իրենք ուզեցին գրել հանգանակ մը ցոյց տալու իրենց իմաստասիրական կարողութիւնը: Մարդկային անսէր փառամոլութիւնը պատճառ դարձաւ Քրիստոսի Մարմնին (Եկեղեցիին) բաժանման, տկարութեան և Միջին Արեւելքի, հիւսիսային Աֆրիկէի և Սպանիոյ Բրիստոնեայ եկեղեցիներու կորուստին, Յրդ դարուն:

Ուստի ի՞նչ կարելի է ընել այսօր:

Ս. Մեսրոպ իր գիտը ըրաւ հայուն տալու համար այն Գիրքը որ կը սորվեցնէ. «Սիրեցէք զմիմիանս»: Հարկ է որ հաղորդուինք այդ ոգիին, և

ըլլանք արժանատի որդիները մեր նախահայրերուն ու հաւատարիմ ծառաները մեր ազգին:

«Ով որ կ'ըսէ, թէ զԱստուած կը սիրէ, բայց իր եղբայրը չի սիրեր, ստախոս է»--Ա. Յով. Դ.20: Ահա՛, այսպիսի յորդորներով Հայրապետը զգուշացուց ժողովուրդը ծայրայեղ աշխարհապաշտութենէ (secularism), որ հոգին կը մթագնէ: «Ով որ զԱստուած կը սիրէ, պէտք է իր եղբայրն ալ սիրէ»: Խոնարհութիւն կը նշանակէ սիրել, և սէր կը նշանակէ ծառայել: Յիսուսը խաչեցին, որովհետեւ Ան ուսուց ա՛յն տեսակ սէր մը, որ վտանգ էր փառասէր կրօնաւորներու, սէր մը որ ամբողջական նուիրում և անձնատուութիւն կը պահանջէր:

Խրիմեան հայրիկ, իր ողջութեան ու մահէն յետոյ իսկ կ'ըսէ. «Զաւակներս, զիրար շատ սիրեցէ՛ք, որովհետեւ եթէ դուք իրար չսիրէք, ոչ մէկը ձեզ պիտի սիրէ»:

Աշխարհակալներ կը տիրեն իրենց նմաններուն նուաճելով ու յաղթելով զանոնք իսկ Աստուած սիրելով ու ինքզինք մատուցանելով աշխարհի, ուղարկելով Իր Միածին Որդին Յիսուս: Քրիստոս այնքան սիրեց մարդկութիւնը, որ իջնելով զօրութենական բարձունքներէ ոչ միայն «մարմին եղաւ», այլ և լուաց իր աշակերտներուն ոտները և այսպէսով եղաւ բացառիկ օրինակը սիրոյ և խոնարհութեան: Կեանքի իսկական գեղեցկութիւնն ու զօրութիւնը սիրելու հրաշագործ արտայայտութեան մէջ կը կայանայ:

Փետուրով մը կարելի է ժայռերը կաղապարել, եթէ փետուրը սիրոյ ձեռքի մը մէջ է: Տալն ու տրուիլը սիրոյ արտայայտութիւններ են՝ հնարաւոր չէ մէկու մը համար աճիլ բարոյապէս և հոգեւորապէս՝ առանց տալու շնորհին: Մեր աճումին չափանիշը՝ մեր սիրելուն և տալուն մէջն է: Մի միայն Անմերձենալի Սուրբն է որ կը գերազանցէ մարդը, փրկելով զայն իր անձնակեդրոն փառասէր մոլութենէն որ կը կործանէ միաբանութեան պաշտամունքա՛յին միասնականութիւնը և կ'ուղղէ զայն դէպի մահ:

Գողգոթան միայն աշխարհագրական անուն մը չէ բարձունքի մը, այլ Քրիստոսի Արեամբ ու վկայութեամբ նուիրագործուած դէպք մը ու ցուցումն է Աստուծոյ սիրոյն: Մարդկային այլազան սէրերուն մէջ՝ Աստուծոյ սէրը բառերով չի բացատրուիր, ծանրութեամբ չի կշռուիր, թուանշաններով չի չափուիր և զգացումներով չի թարգմանուիր, ո՛չ ալ մարդկային բարոյականը վսեմացնող առաքինութեան մը հետ կը բաղդատուի: Այս անզուգական սէրը՝ հաւատացեալին բոլորանուէր ընծայումն է Աստուծոյ առաքելութեան և վկայութեան:

Յիսուս երկար չապրեցաւ, սակայն իր ապրումով ու նուիրումով ապրեցուց ուրիշները: Նախատակներ կ'ապրին իրենց գործերով: Յիսուսի կեանքը գերազանց օրինակն է խոնարհութեան և անձնագոհութեան: Իր ապրումով, նուիրումով և անձնագոհ խաչելութեամբ ճշմարտապէս ցոյց տուաւ աշխարհա-

մարդուն Աստուծոյ իմանալի՝ նկարագիրը:

Կ'ուզեմ պատմել իրական դէպք եղելութիւն մը որպէս մանրանկար մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի սիրոյն.

Կարմիր բանակին յաղթարշաւ գնացքին, Համայնավարները կը փնտռէին կայսերական բանակի պատկանող կին մը որ երկու երախաներ ունէր: Իրիկուն մը երիտասարդ կին մը, Նաթալի անունով որ նոյն տարիքը ունէր, զարկաւ այս կնոջ տան դուռը և հարցուց թէ ինք այս ինչ կի՞նն է: Նաթալին զգուշացուց այս մայրը թէ ինք ծանօցուած է ու այս գիշեր պիտի գնդակահարուի: Նաթալին խրատեց որ կայսերական բանակին պատկանող այս կինը փախչի: Մայրը նայեցաւ իր զաւակներուն և ըսաւ. "ի՞նչպէս":

Նաթալին որ ցարդ միայն թաղին մէջ պարզ կին մըն էր միայն, ըսաւ. "Դուն պիտի կարենաս, որովհետեւ ե՛ս պիտի կենամ հոս և յայտարարեմ որ ես ձեր փնտրած կինն եմ": Մայրը ըսաւ. "Բայց պիտի գնդակահարեն քեզ": Նաթալին պատասխանեց. "Ես զաւակներ չունիմ": Յիսուս նոյնը ըրաւ Գեթսեմանիի պարտէզին մէջ:

Եկե՛ք ուրեմն միասնաբար, լայնախոհ մօտեցումով և սիրոյ ու նուիրումի ծանապարհով, մեր առջեւ դրուած հրամայական գործերը տանինք պատուով, միասնական ու ամբողջական գործելակերպով և միշտ առաջնորդուած մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի խօսքով: Որովհետեւ Քրիստոնէութիւնն էր, որ ձեւ ու մարմին, իմաստ ու նուիրում տուաւ հաւատքի պայմարին:

Յիսուսի կոչումը արտայայտիչն է հոգեւոր պաշտօնեայի հաւատքին, յուզումներուն, նուիրումին, ծառայութեան:

ԱԼՊԷՐ ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ